МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВ
Кафедра філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи
_____
«_____» _____2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНА ЕКОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти: *Перший (бакалаврський)*
Галузь знань: *03 « Гуманітарні науки»*
Спеціальність: *033 «Філософія»*
(код і назва спеціальності (тей)
Освітньо-професійна програма: 033 «Філософія»
(назва ОПП)

ОНУ
2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальна екологія». Одеса : ОНУ, 2022. 16 с.

Розробник: Тихомірова Ф.А., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії

Робоча програма затверджено на засіданні кафедри філософії

Протокол № 1 від 31. 08 2022 р.

Завідувач кафедри _____ (Інна ГОЛУБОВИЧ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Погоджено з гарантом ОПП
033 Філософія _____ (Ірина СТАРОВОЙТОВА)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від 06. 09. 2022 р.

Голова НМК _____ (Галина ЛЕВЧЕНКО)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри філософії
Протокол № ___ від ____ _____20__ р.

Завідувач кафедри _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри філософії

Протокол № ___ від ____ _____20__ р.

Завідувач кафедри _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. **Опис навчальної дисципліни**

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>Очна форма навчання</td><td>Заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="15">Загальна кількість:

кредитів – 3

годин – 90

залікових модулів – 2</td><td rowspan="15">Галузь знань
<u>03 « Гуманітарні науки»</u>
(шифр і назва)

Спеціальність
<u>033 Філософія</u>
(код і назва)

Рівень вищої освіти:
Перший (бакалаврський)</td><td colspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>2-й</td><td>1,2-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>3-й</td><td>2,3-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>22 год.</td><td>8 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>14 год.</td><td>год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>год.</td><td>год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>54 год.</td><td>82 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма підсумкового контролю:
залік</td></tr>
</table>

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення курсу «Соціальна екологія» є підвищення екологічної грамотності, формування екологічного мислення й екологічної культури. Подолання екологічної кризи залежить від трансформації способу буття людей. Проблеми екології, екополітики, біоетики складають значну частину нових перспективних напрямків досліджень – глобалістики та практичної філософії.

Завдання:

- сформувати у здобувача вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» низку загальних компетентностей, які є достатніми для виконання професійних обов'язків за спеціальністю «Філософія»;
- забезпечити повне досягнення студентами програмних компетентностей та очікуваних результатів навчання за дисципліною «Соціальна екологія».

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) **Інтегральна компетентність**. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі філософії та гуманітаристики або у процесі навчання, що передбачає застосування філософських теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

б)загальних (ЗК): здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями (ЗК 2); здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 3); здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 6); здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 7); здатність до міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді (ЗК 9); здатність працювати автономно (ЗК 10); здатність діяти на підставі етичних міркувань (мотивів) (ЗК 12); здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталогорозвитку, верховенства права, прав і свобод людини ігромадянина в Україні (ЗК 13);

в) **спеціальних/фахових (СК/ФК):** здатність використовувати в професійній діяльності знання про розвиток основних філософських ідей, учень танапрямків (ФК 3); усвідомлення особливостей і місця вітчизняної інтелектуально-філософської традиції у світовій (ФК 4); здатність викладати міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано (ФК 6); здатність аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки (ФК 7); здатність оперувати філософською термінологією для розв'язання професійних завдань (ФК 8); здатність застосовувати в професійній діяльності філософські методи і підходи (ФК 9); здатність аналізувати та коментувати літературу зфілософської, соціокультурної та загальнонаукової проблематики (ФК 10).

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 4. Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальногуманітарної проблематики.

ПРН 7. Розуміти сучасну наукову картину світу, її основні проблеми та суперечності.

ПРН 8. Мати обізнаність у головних філософських методах і підходах, розуміти етико-практичну значущість філософського знання.

ПРН 10. Мати навички реферування, систематизованого огляду та порівняльного аналізу філософської та загальнонаукової літератури.

ПРН 11. Вміти аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.

ПРН 12. Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано.

ПРН 13. Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.

ПРН 14. Уникати симуляцій, плагіату та інших виявів академічної недоброчесності у сфері професійної діяльності або навчання.
ПРН 15. Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності.
ПРН 16. Вміти застосовувати загальногуманітарні та філософські знання в різних сферах життєдіяльності, зокрема у здійсненні різних видів педагогічної діяльності.
ПРН 18. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- закономірності функціонування соціоекосистем;
- принципи соціальної екології;
- сутність принципів географічного детермінізму та геополітики;
- провідні ідеї вчення В.І. Вернадського про біосферу та ноосферу;
- концепцію ноосфери П. Тейяра де Шардена;
- провідні ідеї етичних концепцій А.Швейцера та О.Леопольда;
- зміст Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" та інших нормативних документів.

вміти:

- порівнювати провідні ідеї вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо системи "суспільство – природа"; працювати з джерелами інформації з екологічної проблематики.
- висвітлювати соціокультурні аспекти та етичні проблеми екології;наводити докази єдності живого та довкілля;
- аналізувати риси глобальної екологічної кризи, її причини та можливі шляхи подолання;
- наводити докази впливу духовного занепаду людства на розвиток глобальної екологічної кризи;
- висвітлювати екологічні проблеми України та Одещини;
- характеризувати основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Природа, людина, суспільство.

Тема1. ***Екологія як наука та її роль у сучасному суспільстві.*** Сучасна екологія як інтегративна наука. Об'єкт, предмет, методи, основні етапи розвитку соціальної екології. Становлення теоретичних основ соціальної екології. Г.І. Швебс про нову екологічну політику.

Тема 2. ***Довкілля життя: природне й антропне.*** Природа як об'єкт пізнання. Людина як частина природи та її протилежність. Історичні етапи розвитку взаємин людини та природи. Вплив довкілля на людину. Основні поняття та закони екології. Біосфера як область взаємодії суспільства та природи.Людство і середовище його існування. Природа як сукупність об'єктивних умов існування людства.

Роль природного довкілля у формуванні етносу. Народна екологічна культура. Антеїзм українського народу.

Тема 3. ***Проблема майбутнього системи «суспільство-природа» в теоріях суспільного розвитку.***

Футурологічні концепції екологічного напряму (мальтузіанство, неомальтузіанство, екоалармізм, технооптимістична течія).

Тема 4. ***Вітчизняна традиція в соціальній екології. Вчення В.І.Вернадського про біосферу. Концепція ноосфери та її сучасний розвиток.***

Єдність живого і довкілля як онтологічна засада вчення про біосферу. Структура біосфери. Роль живої речовини у формуванні біосфери. Еволюція біосфери та антропогенної діяльності. Людська діяльність як геологічна сила і чинник екологічних проблем. Концепт «антропоцен» в сучасній філософській думці.

Тейяр де Шарден "Феномен людини". Ноосфера як "мисляча оболонка Землі". Гіпотеза Геї-Землі.

Змістовий модуль 2. Методологічні і концептуальні основи пізнання біосфери.

Тема 5. ***Біосфера – глобальна екосистема.***

Біосфера – глобальна екосистема. Антропогенний вплив на біосферу. Антропогенне забруднення біосфери: основні джерела, масштаби і наслідки. Екологічна безпека людини.

Військова руйнація біосфери. Еколого-соціальні наслідки війни. Збереження біорізноманіття - шлях до оптимізації соціоекосистем. Моделювання в соціальній екології. Наукова та суспільна діяльність Римського клубу. К. Мак -Люен про "Глобальне селище".

Тема 6. ***Місце екологічних проблем серед глобальних проблем людства.***

Глобальні проблеми людства. К.Лоренц про глобальні проблеми людства. Вплив глобалізації на процес формування еко - майбутнього. Екологічний тероризм.

Тема 7. ***Соціокультурні аспекти екологічної кризи.***

Філософія екологічної кризи. Причини розвитку екологічної кризи. Релігійні та культурні причини екологічної кризи. Феномен природокористування та екологічна свідомість. Правові засади природокористування. Наукові основи раціонального природокористування. Екологічні кризи та катастрофи антропогенного походження. Чорнобильська аварія. Сучасна екологічна ситуація вУкраїні. Глобальна екологічна криза та наука. А.Печчеї про шляхи вирішення глобальних проблем.

Тема 8. ***Природа як цінність. Екологічна і глобальна етика.***

Біологічна етика в системі практичної філософії. Агресивно-споживчий та любовно-творчий типи особистості. Принципи "нового гуманізму"(А. Печчеї). "Благоговіння перед життям" (А.Швейцер). Погляди Р.Атфілда, Е.Калленбаха, Д.Чираса, Б.Коммонера, Ролстона III Холмса, А.Гора та ін. Олдо Леопольд: концепція етики Землі. Справедливість як рівність поколінь (Дж.Ролз)

Тема 9. ***Екологічна культура. Екологічна освіта та виховання.***

Екологічна філософія. Інтеграція природничо-наукового та соціогуманітарного знання в формуванні екологічної свідомості. Принципи екологічної освіти і виховання. Екологічна свідомість та екологічна культура. Екологічне мистецтво.

Тема 10. ***Етапи розвитку міжнародного екологічного руху. Екологічна політика: співробітництво і боротьба.***

Концептуальні засади сучасного екологізму. Міжнародні екологічні організації та програми. Міжнародні конференції ООН (Стокгольм, Ріо-де-Жанейро, Йоханесбург). Стратегія екорозвитку суспільства. Екологічна діяльність політичних партій. Екологічне інформаційне забезпечення. Міжнародне співробітництво України в галузі охорони довкілля. Національний шлях до еколого-збалансованого розвитку.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Очна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Природа, людина, суспільство.												
Тема1.Екологія як наука та її роль у сучасному суспільстві.	6	2	-	-		4	8,5	0,5				8
Тема 2. Довкілля життя: природне й антропне.	10	2	2			6	8,5	0,5				8
Тема 3. Проблема майбутнього системи «суспільство-природа» в теоріях суспільного розвитку.	9	2	2			5	9	1				8
Тема 4. Вітчизняна традиція в соціальній екології. Вчення В.І.Вернадського про біосферу.	8	2	1			5	9	1				8
Тема 5. Концепція ноосфери та її сучасний розвиток.	7	2	1			4	9	1				8
Разом за змістовим модулем 1.	40	10	6			24	44	4				**40**
Змістовний модуль 2. Методологічні і концептуальні основи пізнання біосфери.												
Тема 6. Біосфера – глобальна екосистема.	10	2	2			6	10	1				9
Тема 7. Соціокультурні аспекти екологічної кризи.	10	2	2			6	10	1				9
Тема 8. Природа як цінність. Екологічна і глобальна етика.	11	4	1			6	9	1				8
Тема 9.	9	2	1			6	8,5	0,5				8

Екологічна культура. Екологічна освіта та виховання.												
Тема 10. Етапи розвитку міжнародного екологічного руху.	10	2	2			6	8,5	0,5				8
Разом за змістовим модулем 2	50	12	8			30	46	4				42
Усього годин	90	22	14	-	-	54	90	8		-	-	82

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин д.ф.	Кількість годин з.
1.	Довкілля життя: природне й антропне. [1] [2]	2	-
2.	Проблема майбутнього системи «суспільство-природа» в теоріях суспільного розвитку. [1] [2]	2	-
3.	Вітчизняна традиція в соціальній екології. Вчення В.І.Вернадського про біосферу. [1] [2]	1	-
4.	Концепція ноосфери та її сучасний розвиток. Концепт «антропоцен» в сучасній філософській думці. [1] [2]	1	-
5.	Біосфера – глобальна екосистема. [1] [2] [3]	2	-
6.	Соціокультурні аспекти екологічної кризи. [1] [2]	2	-
7.	Екологічна криза та шляхи її подолання. [1] [2]	2	-
8.	Природа як цінність. Екологічна і глобальна етика. [1] [2]	1	-
9.	Екологічна культура. Екологічна освіта та виховання. [1] [2] [3]	1	-
10	Всього	14	0

Види роботи:
[1] – опрацювання лекційного матеріалу;
[2] – на основі запропонованих робіт в списку літератури підготувати виступ, продемонструвати вміння оперувати ключовими поняттями та ідеями, представленими в текстах;
[3] – презентація самостійного дослідження (реферат/есе/ презентація).

6. Теми практичних занять

Практичні заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин о.н.	Кількість годин з.н.
1	Об'єкт, предмет, методи, основні етапи розвитку соціальної екології. Становлення теоретичних основ соціальної екології. [1] [4]	4	8
2	Народна екологічна культура. Антеїзм українського народу. [1] [3] [5]	6	8
3.	Ідеї видатних діячів космізму: М.І.Умова, М.Ф.Федорова, , М.Г. Холодного. [1] [2] [3] [5]	5	8
4.	Походження й еволюція біосфери. Структура біосфери. [1] [4]	5	8
5.	Концепція Геї-Землі (Дж.Лавлок, Л.Маргуліс). [1] [3] [5]	4	8
6.	Антропогенне забруднення біосфери: основні джерела, масштаби і наслідки. Екологічна безпека людини. [1] [2] [4]	6	9
7.	Вплив глобалізації на процес формування еко - майбутнього. Екологічний тероризм. [1] [4]	6	9
8	Екологічні кризи та катастрофи антропогенного походження. Чорнобильська аварія. Сучасна екологічна ситуація вУкраїні. [1] [3] [5]	6	8
9	Погляди Р.Атфілда, Е.Калленбаха, Д.Чираса, Б.Коммонера, Ролстона III Холмса, А.Гора та ін. Олдо Леопольд: концепція етики Землі . [1] [2] [3] [5]	6	8
10	Екологічна свідомість та екологічна культура. Екологічне мистецтво. [1] [2] [3] [5]	6	8
	Всього	54	82

До самостійної роботи відноситься :

[1] – опрацювання лекційного та додаткового, довідкового матеріалу;

[2] – відповіді на питання для самоконтролю;

[3] – написати реферат і/або філософське есе на запропонований викладачем текст, як опис проблемної ситуації Додаток 1;

[4] – складання тематичного словника;

[5] – підготовка до презентації самостійного дослідження.

Критерієм оцінювання самостійної роботи є повнота викладу та змістова наповнюваність матеріалу, поданого в рефераті та самостійність і творчий підхід у написанні есе.

9. Методи навчання

У ході читання дисципліни використовуються методи навчання, які притаманні системі вищої академічної освіти. Серед них найтрадиційнішим залишається *пояснювально-ілюстративний метод*, у межах якого викладач допомагає студентам здобути знання завдяки аудиторній роботі. Вона поділяється на дві складові – засвоєння теоретичного матеріалу під час прослуховування лекцій, у тому числі використовуючи карти та семінарських занять, на яких студенти репродукують отримані знання і демонструють вміння засвоїти матеріал, запропонований викладачем для самостійного опрацювання.

Окрім вищевикладеного методу, використовується *метод проблемного викладення*. Він допомагає, використовуючи практику активної полеміки, формувати вміння студента критично ставитися до вивченої літератури, заслуханих на семінарах рефератах і доповідях, лекційного курсу. Викладач, поставивши навчальне завдання, формулює пізнавальну мету, а потім,

розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Вивчаючи окремі теми, використовується й *дослідницький метод*, який передбачає організацію активного пошуку розв'язання висунутих пізнавальних завдань, аналізуючи відео- фотоматеріали й роблячи самостійні висновки.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Протягом засвоєння навчальної дисципліни студенти мають можливість накопичувати бали за рахунок виконання різних форм роботи. Вони порівно розподіляються, а потім сумуються.

Змістовий модуль:

- робота на лекціях та семінарських заняттях (78 балів);
- захисту реферату/есе (22 балів).

Критерії оцінювання результатів навчання. Критерій оцінювання – це ознака, на основі якої проводиться оцінювання будь-чого і яка є мірою оцінки. Критерії оцінювання визначаються за допомогою якісних показників та ознак, що демонструють рівень сформованості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти і трансформуються в оцінку згідно затвердженої шкали. Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС. У таблиці нижче наведено **загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти :**

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно 90 - 100	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано викладає під час усних виступів; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань.	Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми, вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуального завдання при виконанні самостійного завдання, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому.
Добре 85 - 89	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни.	Виконав завдання кожної теми та поточного контролю в цілому, має стійкі навички виконання завдання.
Добре 75 - 84	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни.	Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.
Задовільно 70 – 74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з	Засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни

	елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	Окремі завдання кожної теми контролю не виконав.
Задовільно 60 - 69	Засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни.	Виконав лише окремі завдання кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з можливістю повторного складання 35 - 59	Володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; під час відповіді допускає суттєві помилки.	Не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 0-34	Не володіє навчальним матеріалом.	Не засвоїв навчальної програми, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав контролю.

11. Питання для підсумкового контролю

1. Сучасна екологія як інтегративна наука. Об'єкт, предмет, методи, основні етапи розвитку соціальної екології та її роль у сучасному суспільстві.
2. Природа, людина, суспільство. Г.І. Швебс про нову екологічну політику.
3. Екологічний моніторинг навколишнього середовища. Мети, задачі, об'єкти дослідження. Моделювання в екології. Діяльність Римського клубу.
4. Людина як частина природи та її протилежність.
5. Історичні етапи розвитку взаємин людини та природи.
6. Народна екологічна культура. Антеїзм українського народу. Традиції природокористування.
7. Роль природного довкілля у формуванні етносу.
8. Вітчизняна традиція в соціальній екології. Антропокосмізм М.Г.Холодного.
9. Вчення В.І.Вернадського про біосферу.
10. Структура біосфери. Роль живої речовини у формуванні біосфери. Еволюція біосфери та антропогенної діяльності.
11. Біосфера – глобальна екосистема.
12. Біосфера як область взаємодії суспільства та природи.
13. Антропогенне забруднення біосфери: основні джерела, масштаби і наслідки.
14. П.Тейяр де Шарден "Феномен людини".
15. Ноосфера як "мисляча оболонка Землі". Фактори формування ноосфери: Відмінність у розумінні ноосфери у концепціях В.І.Вернадського та Тейяра де Шардена.
16. Гіпотеза Геї-Землі.

17. Філософія екологічної кризи. Концепт «антропоцен».
18. Місце екологічних проблем серед глобальних проблем людства.
19. Оптимізація взаємовідносин людини і біосфери. Проблеми охорони та раціонального використання природних ресурсів. Збереження біорізноманіття.
20. Наукові основи раціонального природокористування. Тенденція екологізації науки.
21. Екологічна безпека людини.
22. Соціальні аспекти екологічної кризи.
23. Проблема майбутнього системи «суспільство-природа» в теоріях суспільного розвитку.
24. Релігійні та культурні причини екологічної кризи.
25. Еколого-соціальні наслідки війни.
26. Екологічне право. Правове регулювання екологічних відносин. Екологічна злочинність. Види екологічних злочинів.
27. А.Печчеі про новий гуманізм.
28. Екологічна і глобальна етика.
29. “Благоговіння перед життям” (А.Швейцер).
30. Олдо Леопольд: концепція етики Землі .
31. Агресивно-споживчий і любовно-творчий типи особистості. Принципи екологічного гуманізму.
32. Екологічна освіта та виховання.
33. Порівняльна характеристика західного та східного типу ставлення людини до природи. Екофільна та екофобна культура. Екологічна культура.
34. Екологічна філософія.
35. Екологічне мистецтво.

12. Розподіл балів, які отримують студенти
ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Види навчальної роботи	**Змістовий модуль 1**			**Змістовий модуль 2**		
	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)
Поточний контроль на лекціях	2	5	10	2	6	12
Практичні заняття	8	3	24	8	4	32
Разом			**34**			**44**
Разом	**78**					

Оцінка самостійної роботи:						
Реферат	11	1	11			
Есе				11	1	11
Разом	**22**					
Залік						
Підсумкова сума балів	**100**					

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Поточний та періодичний контроль											
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					Реферат, есе	Сума балів
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	**22**	**100**
2	10	10	6	6	10	10	8	6	10		
Усього за модулем 1:34					Усього за модулем 2: 44						

Реалізація основних завдань контролю знань здобувачів вищої освіти в ОНУ досягається системними підходами до оцінювання та комплексністю застосування різних видів контролю. Згідно з чинною в університеті системою комплексної діагностики знань здобувачів вищої освіти, з метою стимулювання планомірної та систематичної навчальної роботи, оцінка знань здійснюється за 100-баловою системою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – A, B, C, D, E, FX, F).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	**A**	відмінно	зараховано
85-89	**B**	добре	
75-84	**C**		
70-74	**D**	задовільно	
60-69	**E**		
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Гуглклас, https://classroom.google.com/c/MTIxMjcyNzk5NDla?cjc=qbj4sfs
3. Медійні презентації до курсу «Соціальна екологія»,
4. Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальна екологія». Одеса : ОНУ, 2022. 16 с.
2. Силабус курсу.

14. Рекомендована література
Основна:

1. Андрос О.Є. Екологістські рухи в сучасному політичному процесі. Київ, Стилос, 2012. 206 с.
2. Єрмоленко А.М.Соціальна етика та екологія. Гідність людини- шанування природи. Монографія./ А.М.Єрмоленко Київ : Лібра, 2010. 416 с.
3. Єрмоленко А. М. Екологічна етика : проблеми обґрунтування. А. М. Єрмоленко. Практична філософія. 2003. № 2–3. С. 133–148 ; 190–200.
4. Кисельов М.М., Деркач В.Л., Толстоухов А.В. та ін. Концептуальні виміри екологічної свідомості. Київ, 2003. С.167-202

5. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика. Київ : Заповіт, 1996.
6. Марушевський Г. Б. Етика збалансованого розвитку : моногр. / Г. Б. Марушевський. Київ : Центр еколог. освіти та інформації, 2008. 440 с.
7. Маєр-Абіх Клаус Міхаель. Повстання на захист природи. Від довкілля до спільно світу. Переклад з нім., післямова, примітки Анатолія Єрмоленка. / Маєр-Абіх Клаус Міхаель . Київ : Лібра, 2004. 196 с.
8. Тихомірова Ф.А. Біоетика: системний погляд. Totallogy-XXI. Постнекласичні дослідження, № 32, Київ : ЦГО НАН України. 2015, С. 231-239
9. Тихомірова Ф. А. Соціальна екологія міста як проблемне поле соціальної філософії. *Актуальні проблеми філософії та соціології : Науково-практичний журнал* / Голов. ред. С. Г. Секундант, відпов. ред. Д. В. Яковлев ; Міністерство освіти і науки України ; Національний університет "Одеська юридична академія". Одеса, 2019., Вип. 25. С. 38-45.
10. Haberl H., Fischer-Kowalski M., Fridolin K, Social Ecology: Society-Nature Relations across Time and Space. 2016. 610 p.

Додаткова

1. Аболіна Т. Г. Прикладна етика: навчальний посібник для студ. гуманітарних вузів / Т. Г. Аболіна Київ : ЦУЛ, 2012 392 с.
2. Бачинський Г.О. Основи соціоекології. Київ : Вища школа, 1995, 238 с.
3. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С., Костіков І.Ю. Основи екології: Підручник для ВНЗ. Київ : Либідь, 2004. 408 с.
4. Білявський Г.О. Екологізація освіти – важливий напрям екологізації економіки. *Екологічний вісник.* 2010. № 1. С. 16–17.
5. Борейко В.Є. Екологічна етика: навч. посіб. Київ : Фітосоціоцентр, 2004. 116 с.
6. Бровдій В.М., Гаца О.О.Екологічні проблеми України (проблеми ноогеніки). Київ : НПУ, 2000.
7. Геревич О. Проблеми екологічної освіти та виховання молоді в контексті сталого (збалансованого) розвитку. *Екологічний вісник.* 2015. № 4. С. 4-6
8. Гардащук Т.В. Екологічна політика та екологічний рух: сучасний контекст. Київ, 2000. С.11-32
9. Дьомкін В.О. Вступ до екологічної політики. Київ, 2001. С.7-78
10. Земля у рівновазі. Екологія і людський дух / Гор Альберт, пер. з англійської. Київ : Інтелсфера, 2001. 404 с.
11. Злобін Ю.А., Кочубей Н.В. Загальна екологія: Навчальний посібник. Суми: ВТД “Університетська книга”, 2003. 416 с.
12. Канак Ф. Г.Сковорода про єдність з природою як прикмету людського Буття. Григорій Сковорода: образ мислителя. Київ :1997
13. Карпенко К. І. Природа і жінка. Перспективи екофемінізму в Україні. Харків. «Крук», 2005. 320 с
14. Кисельов М. М., Канак Ф. М. Національне буття серед екологічних реалій. Київ : Тандем, 2000. 320 с.
15. Кисельов М. Екологічна свідомість українців: традиція та сьогодення. *Вісник НАН України*. 1999. № 7-8.
16. Назарук М.М. Основи екології та соціоекології. Навчальний посібник. Львів : Афіша,2000. 256с.
17. Програма дій “ Порядок денний на XXI століття”. Київ : Інтелсфера, 2000. 360 с.

18. Салтовський О.І. Основи соціальної екології: Навчальній посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 382 с.
19. Комарницька Г.О. Регіональна урбанізація: монографія; Львів. Кам'янець-Подільський: ЛДФА: Медобори-2006, 2015. 175 с.
20. Сидоренко Л.І. Сучасна екологія. Наукові, етичні та філософські ракурси: Навч. посібник. Київ : Вид.ПАРАПАН,2002.152с.
21. Україна – зона екологічного лиха: Рекомендаційний бібліографічний покажчик / Науковий ред. В.А.Дьяков. Одеса, ОДНБ ім. Горького.1993.
22. Юрченко Л. І. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки. Монографія. Київ : Вид. ПАРАПАН, 2008. 296 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Електронна хрестоматія до курсу "Соціальна екологія" / упорядник Ф.А.Тихомирова. Одеса, 2014.
2. Общественный экологический Internet-проект Ecolife: https://www.ecolife.ua
3. УРБОЕКОЛОГІЯ – НОВА ЛАНКА В ЕКОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ. http://pidruchniki.com/68478/ekologiya/urboekologiya
4. http://philsci.univ.kiev.ua/biblio/ (філософська бібліотека КНУ, першоджерела)

Додаток 1.

Тематика рефератів.

1. Предмет соціальної екології. Її зв'язок із глобальною екологією, екологією людини, екологією культури.
2. Місце екології в сучасній культурі.
3. Концепція ноосфери та її розвиток.
4. Біосфера і ноосфера в контексті соціальної екології.
5. Роль природи в розвитку суспільства.
6. Людина та природа: основні етапи розвитку взаємин.
7. Біосоціальна природа людини.
8. Екологічні кризи, їхні причини.
9. Релігійні аспекти екологичної проблеми.
10. Тварини в релігіях.
11. Соціальні аспекти екологічної проблеми.
12. Екологія та економіка: єдність та суперечливості.
13. Концепція коеволюції та гармонізація відносин людини та природи.
14. Основні концепції соціальної екології.
15. Проблеми екологічної етики.
16. Принципи екологічного гуманізму.
17. Особливості екологічної культури.
18. Порівняльна характеристика західного та східного типу ставлення людини до природи. Екофільна та екофобна культура.
19. Екологія та здоров'я людини.
20. Ноосфера та художня творчість.
21. Екологічне право та права тварин.
22. Екологія та політика. Національні та міжнародні екологічні організації та програми.
23. Демографічні аспекти екологічної проблеми.
24. Міжнародні конференції по проблемам екології та їхні рішення.
25. Сутність концепції екологічного ризику. Поняття екологічної кризи.
26. Поняття про забруднення навколишнього середовища, класифікація і стисла характеристика антропогенних забруднень.
27. Екологічні принципи охорони людини і природи.
28. Екологічна злочинність. Види екологічних злочинів.Правове регулювання екологічних відносин.
29. Стратегія екорозвитку суспільства.. Поняття про стратегію сталого розвитку.
30. Шлях від "Велесової книги" до Чорнобилю.
31. Антеїзм та кордоцентризм українського народу.
32. Екологічні проблеми України. Державне управління в галузі природокористування.
33. Екологічний моніторинг навколишнього середовища. Мета, задачі, об'єкти дослідження.
34. Моделювання в екології. Діяльність Римського клубу.
35. Екологічне сучасне і майбутнє в дзеркалі культури.
36. Екологічна філософія.
37. Екологічне містецтво.